دیوانی بەختیار زێوەر

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناوونیشان:

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١

www.araspublisher.com

دیوانی بەختیار زێوەر

مەحموود زێوەر

کۆی کردۆتەوە و پێشەکی و پەراوێزی بۆ نووسیوە

ناوی کتێب: دیوانی بەختیار زێوەر
ئامادەکردنی: مەحموود زێوەر
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ٢٢٠
دەرهێنانی هونەریی ناوەوە: بەدران ئەحمەد حەبیب
دەرهێنانی هونەریی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
خۆشنووسیی بەرگ: هونەرمەند محەمەد زادە
پیت لێدان: ئەمیر داود
هەڵەگری: کەریم حەسەن. هەندرێن شێرزاد. شیرزاد فەقێ ئیسماعیل
هەڵەگریی سەر کۆمپیوتەر: ئاراس ئەکرەم. نسار عەبدوڵڵا. دلاوەر صادق
سەرپەرشتیاری چاپ: ئاوڕەحمانی حاجی مەحموود
چاپی دووەم - چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر- ٢٠٠٣
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٣١٦)ی ساڵی ٢٠٠٣ی دراوەتێ

چەند وتەیەک

دیوانی بەختیار زێوەر ئەبوایە بەر لە ئێستە و زووتر دەست خوێندەواران بکەوتایە و لەبەر چەند هۆیەک دواکەوت بۆ ئەمەش داوای لێبوردن لە خوێنەری بەڕێز ئەکەین.

دیوانە دەستنووسەکەی خۆی کە بەخەتی خۆی ئامادەی کردبوو و ڕێکی خستبوو. لەسەر داوای بەڕێز مامۆستا ئەحمەد هەردی شاعیر کەوتە لای ئەو بۆ دیراسەت کردنی جۆرە ئەوزانێکی شیعری کە تا ئەو سەردەمە هیچ یەکێک لە شاعیرانی بەر لە بەختیار زێوەر بەو جۆرە شیعریان دانەنابوو تەنها ئەم نەبێ بۆ بەڵگە و نووسین لەسەری دیوانە دەستنووسەکەی لا مایەوە:

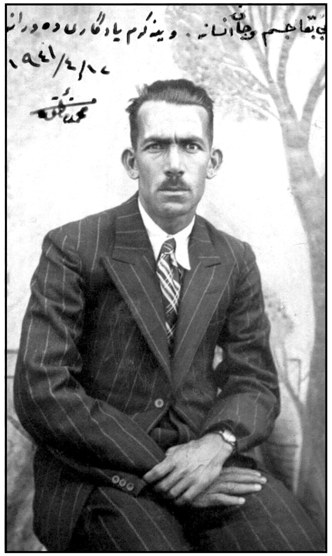

مامۆستا هەردی بەسەریا چووە دەرێ دیوانەکە کەس نەیزانی کوێ کەوت بەڵام من کاتی خۆی نوسخەیەکم لەبەر ئەو دیوانە دەستنووسەی خۆی نووسیبووەوە لای خۆم پارێزگاریم کردبوو کە ئەمەیە وا لەبەر دەستانا، کاتێ گەڕایەوە و داوای دەستنووسەکەم لێ کرد وتی بەیەکێکدا بۆم ناردوویتەوە بەڵام نایەتە خەیاڵم کە کێ بێ، بەهەرحاڵ دیوانە دەستنووسەکەی بەختیار زێوەر لەم هاتوچۆیەدا فەوتا ئیتر نازانم کێ دەستی پیاگرتووە و لای خۆی شاردوویەتییەوە. چەند جوان ئەبوو ئێستە بۆ بەڵگە و نموونە چەند دەستخەتێکی خۆیمان بکردایە بەدیاری، هەر کەسێ ئەو دەستنووسە بکاتە سەرچاوە و نەیگێڕێتەوە، بۆ ئێمە بەرپرسیارە لە بەرامبەر دادگادا.

لەسەر بەختیار زێوەر زۆر کەم نووسراوە، چ لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا چ بەلێدوان لەسەری. جگە لەو دیراسەتەی کە پرۆفیسۆر دکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسوڵ نووسیوێتی و دووجار بڵاوی کردۆتەوە، جارێک لە گۆڤاری کۆلیجی ئەدەبیاتی زانکۆی بەغدا ژمارە ٢٢ ساڵی ١٩٧٨ چاپخانەی دار الجاحظ لاپەڕە ٣٧ بە ٦٨ لاپەڕە و جارێکی تریش لە کتێبی (شیعری کوردی، بەرهەمی شاعیران) بەشی یەکەم (فەقێ تەیران، عەلی بەردەشانی، بەختیار زێوەر) چاپخانەی الحوادث بەغدا ساڵی ١٩٨٠ لاپەڕە ٧٩-١٢٣ گرتۆتەوە، جارێکی تریش مامۆستا کاکەی فەللاح لە کتێبی (کاروانی شیعری نوێی کوردی)دا کە یەکێک بوو لە چاپکراوەکانی کۆڕی زانیاری کورد بەرگی یەکەم لە بەغدا چاپخانەی کۆڕ ساڵی ١٩٧٨ لە لاپەڕە ٧٧-٩٦ ، ئەمانە و جگە لە چەند وتارێک کە لە گۆڤاری بەیان و ڕۆژنامەی ژیندا هەردوو نووسەر لەسەریان نووسیوە.

بەختیار جگە لە شیعر دەستی وەرگێڕان و چیرۆک نووسینیشی هەبووە، لەگەڵ فایق بێکەسدا بەجووتە وتارێکی جەمالەددینی ئەفغانییان وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی لە ژێر ناوی (شەڕەف)دا و لە گۆڤاری گەلاوێژدا بڵاویان کردۆتەوە. هەروەها چیرۆکی (شەوێک لەسەر لوتکەی ئەڤەرست)ی نووسیوە و

بەزنجیرە لە گۆڤاری دەنگی گێتی تازەدا بڵاوی کردۆتەوە لە ژمارەکانی ٢-٧ بەرگی ٥ ساڵی ١٩٤٥ کە هەردوو ئەم بەرهەمانە لەم دیوانە بەرچاو ئەکەوێت.

ژیانی: ناوی ڕاستەقینەی (فایق)ە کوڕی شاعیری بەناوبانگی کورد (زێوەر) ئەفەندییە. لە ساڵی ١٩٠٨دا وەک خۆی لەم دیوانەدا نووسیویەتی لە شاری سلێمانی لەدایک بووە. سەرەتا وەک هەموو منالانی ئەو سەردەمە لە حوجرە خوێندوویەتی و پاشان چۆتە قوتابخانە و پۆلی شەشەمی سەرەتایی تەواو کردووە و لە بەغدا دەورەیەکی (موزەمید بەیتەری) دیوە و دوایی چۆتە سەرکار بەفەرمانبەر لەناوچەکانی سلێمانی، باش گەڕاوە و ماوەیەکیش لە پردێ بووە. ساڵی ١٩٤٦ کاتێ قوتابخانەی ناوەندی شەو لە سلێمانی کرایەوە یەکێک بووە لە قوتابییەکانی، بێ گوێدانە تەمەن و ئەرکی ژیان و پلەی کۆمەڵایەتی و شاعیرانە، بووە بەقوتابی و ساڵی ١٩٤٨ پۆلی سێیەمی ناوەندی تەواو کردووە.

هەر لەو ساڵەدا و بەهۆی کۆچی باوکییەوە، تەواو بەدەست نەخۆشییەکەیەوە کە زووتر سەرەتای دیار بوو پەرێشان و سەرگەردان بووبوو. لە بەغدا عەمەلیاتی مێشکیان بۆ کرد و کاسەی سەریان هەڵدایەوە، پاش ئەو عەمەلیاتە بەشەش مانگ ڕۆژی ١٩٥٢/١٢/٣١ کۆچی دوایی کرد و لە گۆڕستانی (گردی جوگا) لە سلێمانی لە تەنیشت باوکییەوە، نێژرا ئەوەشمان بیرنەچێ کە هەر لە منالییەوە لە بەهرەی ڕووناکی چاوێکی بێ بەش بوو، بەر لە مردنی بەدوو ساڵ ژیانی هاوسەری پێک هێنا و هیچ منالێکی نەبوو لە پاشی بەجێ بمێنێ.

لە کۆڕی تێکۆشانی نیشتمانی و پەیوەندی لەگەڵ بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی کوردەواریشدا لە هاوەڵانی خۆی دوانەکەوتووە هەمیشە لەگەڵ ئەو دەستە و کۆمەڵە و ڕێکخراوانەدا کە لەپێناوی مەسەلەی کوردا تێکۆشاون جۆرە پەیوەندیەکی بووە و لێیان دوور نەبووە.

لە ساڵی ١٩٤٧-١٩٤٨دا پەیوەندی لەگەڵ پێشکەوتنخوازانی عێراقدا هەبووە لەو کۆڕ و شانانەدا بەشدار بووە کە ئەوان لە شاری سلێمانی بۆ ڕۆشنبیران و لێکدانەوەی بیریان ڕێکیان خستووە. فەرموون ئێوە و کاروانی ژیانی شیعری بەختیار زێوەر.

مەحمود زێوەر - سلێمانی

له عەشقی حوسنی

١٩٢٥

له عەشقی حوسنی خەتوخاڵی نێرگسی شەهلات
ئەسیره چەن دڵی زاری فەقیر و چەن شەهلات
خەیاڵی خامە ئەگەر بێتە وەسفی تۆ خامە
هەزار هەزاری زوبان شێتە بێتە نەغمە سەرات
چ دڵبەرێکی عەجەب دڵبەرێکی ئەی جانا
له نازی دیدەیی بازت دڵان ئەبێتە فیدات
ئەگەرچی ئێستە هەڵات ڕۆژ له کەل بەعیشوە، بەڵام
کە حوسنی تەلعەتی تۆی دی خەجاڵەتانە هەڵات
مەڵێن له ضەربەیی غەمزەی چ کەس بەرین له برین
نیشانی زامی دیارە له پیر و جوانی وڵات

دڵم

١٩٢٥

دڵم ئەسیری کەمەندی یەکێکە بێ ئایین
بەتیری غەمزەیی خونکاری جەرگی کردە برین
بەخەندەیی لەبی ئاڵی ئەسیری کرد گیانم
بەچیهرەیی وەکو ڕۆژی بووە بە ڕۆژی زەمین
فیدایی خاکی قەدەمتم دە زوو بکە چارەم
نەماوە تاقەت و هۆشم له تاوی شین و گرین
منم کە بەندەی دەرگا و موخلیست قوربان
له دەرحەقی منی میسکین مەکە بەیانی کین
بڵێ بەشیری برۆت بەسیە با نەڕێژێ خوێن
نەماوە موسلیم و کافر، بەجارێ گشتی بڕین
ئەگەرچی فەرز نییە (ئامین)، بەڵام له عەشقی تۆ
لەباتی جارێ هەزار جار بەدڵ ئەڵێم: ئامین
له (فایق)ی مەگرە مەستی خوردە ساڵێکم
باڵای مەبینە، ئەویش تیفلی عەشقە نازەنین[١]

....

(١) ئەم وشەی (نازەنین)ە نیوەبەیتەکە لەنگ ئەکا، بۆیە درێژەدانی بەبڕگەی (زە)کەی پێویستە-م.

بێ شەوقە قەمەر

١٩٢٨

بێ شەوقە قەمەر وەختێ کە هەڵدێ له هیلالا
مۆمێکە له چاو حوسنی ڕوخی دولبەری والا
شێتی لەبی تۆم، وێڵم و مەجنوونی بیابان
پەروانەیە دڵ، وێڵە بەدووی دیدەیی کاڵا
عەیشم هەموو غەم، بێ خەو و خۆراکە وجوودم
تۆش کافری ڕەحمت نییە یەک ئان له خەیاڵا
مردن بەشی گەورەی منە لەم ڕێگەیە قوربان
ڕەحمێ بکە تۆش بمخەرە دەر لەم بنی چاڵا
لەم ڕێگەیی پڕ تاب و غەمە (فایق)ی زێوەر
سووتانە بەشی، مردنە حیصصەی لەمە ئاڵا

موتریبا

١٩٢٦

موتریبا بێنە پێشێ عوود و تار
خاڵییە مەجلیسم له گشت ئەغیار
دەسی پێکە بەحەنجەرەی داوود
تا له دڵدا نەمێنێ هیچ ئازار
با هەموو کەس بزانێ بێ خەفەتین
چاوی دوشمن ببێتەوە شەوی تار
کۆمەڵێکین بەری له گشت هەم و غەم
مەستی بادەی دەسی شەریفی یار
گەرچی زستانە بەفر ئەبارێ، وا
وەختی بەزمە بەچەشنی فەسڵی بەهار
غەمی هیچم نییە له دونیادا
غەیری یادی ڕۆخ و لەبی دڵدار
موتریبا خۆش بڵێ بەنەغمەتەوە
(لیس فی الدار غیره دیار)

مەڕ

من مەڕم زۆر خۆش ئەوێ بەدڵ و بەگیان
شیرەکەی گوانی ئەدۆشین پاک و جوان
ماست و ماستاو و کەرە و کەشک و فرۆی
لێ ئەکەین، ئەیخۆین پەنیر و مەشکە دۆی
خوریەکەی ئەبڕین و ئەیشۆین پاک هەمووی
بۆم ئەرێسن کیژ و ژن تاو تاوی مووی
پاش ئەمە ئەیبەم لە بۆ جۆلایی شار
تار و پۆی بچنێ بەئیشی وردە کار
ئەیچنێ لێی بۆ جلوبەرگی کوڕان
شاڵ و چۆغە و ڕانکی نایاب و جوان
ساڵێ بەرخێکمان بەدیاری پێ ئەدا
گۆشت و قاورمەی ئەخۆین و بێ سەدا
ئەم هەموو نەفعەی هەیە ئەی کاکە گیان!
بۆیە زۆرم خۆش ئەوێ بەدڵ و بەگیان

گفتوگۆ لەگەڵ شاخی سوورکێو

سلێمانی ١/ ١٠/ ١٩٢٨

کەژی سوورکێو لەبەرچی لووتی خۆت بەرز کردووە لێمان؟
سەرت ڕووت کردووە وەختە بگەیتە مەرتەبەی کەیوان
دڕندەی سەرزەمینت بۆ چ حەشارداوە لەناو خۆتا
لە خۆت گرد کردووە هەرچی کە بۆتە دوژمنی ئینسان
بەهارانیش هەرەس دێنی بەسەر ڕێبواری کوردانا
بەزستانیش بەسەرماکەت ئەخەیتە کاروان گریان
لەبەرچی بوویتە کانگای جەردە و دز (دائم الاوقات)
حەیاتی قەومی کوردت خستووەتە تەهلوکە و گیاندان
ئەوەند مەغروور مەبە، دەعیە و تەکەببور هێندە مەنوێنە
لە شاخی (ئەلپ) و(ڕۆشۆز) فەزڵی تۆ زیاتر نییە قوربان
زەمانێ دێ لەشت کون کون ئەکەن بۆ ڕێی شەمەندۆفەر
ئەبیتە ڕێگەیی مۆتۆڕ و ڕێبازی هەموو کوردان

قەدت قەدبڕ ئەکەن بۆ ئەبنییەی زۆر خۆشی وەک ئووتێل
سەرت چاک تەخت ئەکەن بۆ جێگەیی گوڵزار و باغستان
دڕندە و وەحشیانت پێستی ئەگروون بۆ لەبەرکردن
دز و جەردەت هەموویان ئەبنە چایچی و خانچییی کاروان
بەڵام ئەوسا ئەبیتە مەنبەعی کەیف و سووری خەلق
ئەبیتە جەننەتێکی بێ میسالی ئەهلی کوردستان
لە چوار ئەترافەوە عالەم بەدەستە دێنە سەیرانت
ئەچیتە ڕیزی شاخی ئەورووپا و کێوەکەی لوبنان
ئەوا من پێم وتی: تۆ قەت لە یادت دەرنەچێ سوورکێو
لە فەسلی ئاتییا ئەم موشکیلاتە حەل ئەبێ ئاسان

جوابی سوورکێو(١)

وەکیلی ڕاستی سوورکێو: عەلی عارف ئاغا

نیشانەی شەئنی کوردە ڕەفعەت و بەرزیم بە سەد عینوان
کە سەربەرزی ئەکەم حەتتا لەگەڵ ئەیوانەکەی کەیوان
سروشکی عەشق و مەیلی میللەتە سەیلی بەهارانم
ئەرێژم دەم بەدەم عالەم ئەبێتە زەلزەلە و تۆفان
دڕندەی جەهلە بیللا جەرگی کوردی کردووە لەت لەت
ئەنیسی قەلبی من بۆ حاڵی ئێوە جۆششە و گریان
بەلەعلی تێ ئەگەن وەقتی سەحەر بەرق و بریقەی بەفر
بەیادی سیرعەتی فەوجی فەلەک نازل ئەبن بۆیان
لە سەد (ڕۆشۆز) و (ئەلپ) و(پیرەنە) فازلترم تەحقیق
بەتەرفیعی قەدیمی جەددی ئێوە بووم بەشاهیدتان
کە قەومی کورد گەیشتە وەزع و جاه و ڕەفعەتێکی تام
لەت و کون کەن لەشم، حەللی بکەن ئامال و موشکیلتان
مەقامی غیرەتە بۆ من کە بشکێنن هەموو ئەعزام
موزەییەن کەن هەموو جەستەم بەئووتێل و بەباغستان
لە پێناوی تەرەققیدا بخنکێنن بەسەد ذیللەت
دز و جەردە و دڕندە و وەحشیانم دوون و ئەعلایان
خوا سا تاجی ئەم جاهەم لەسەر نێی تا لە عالەمدا
بەسەتوەت بەڵکە بچمە ڕیزی شاخی پیرەنە و لوبنان

هەتا عالەم بە سەد حیرەت کە عوشرەتگاهی من بینن
لە هەر لاوە بکەن ئیحزاری تەجهیزات لە بۆ سەیران
لە حاڵی حازرا جەهدێ بکەن جەردەی جەهل دەرکەن
هەتا بۆ نەسلی ئاتی حەل بکەن ئامال و موشکیلتان

....

(١) ڕۆژنامەی ژیان ژمارە ١١٧ی ١٤ی حوزەیرانی ١٩٢٨

چەند شیرینە لام

گۆرانی لەسەر وەزنی مارشی خدێوی

چەند شیرینە لام دار و بەردی وەتەنم
بەفیدای ئەکەم سەر و گیان و بەدەنم
خاکی وەتەنم گشتی زیو و زەڕە
بەردی وەک گەوهەرە، ئاوی چەشنی کەوسەرە
فەرزە بۆ وەتەنمان جان فیدا کردن
لە ڕێی ئەم خاکەدا بەکۆمەڵ مردن
دەسا کوردینە بەسیە ئەم حاڵەتە
بۆ تەڕەققی قەومی کورد، ئەمڕۆ ڕۆژی هیممەتە

گۆرانی براییینە لە خەو هەستن

لەسەر وەزنی (بني وطني)

براییینە! لە خەو هەستن، بەیانە
زەمانی هەوڵ و علیم و حورِ ژیانە
هەموو قەومێ بەدائیم تێ ئەکۆشن
لە ڕێگەی عیلم و فەندا دڵ بەجۆشن
ئەرێ کوردی فەقیر و بێکەس و غەم
هەتاکەی زەهرەی نادانی ئەنۆشن
براییینە...
وەتەن پڕ لەشکری جەهلە ڕەفیقان!
دەری کەین با بە هۆردووی عیلم و عیرفان
براییینە...
بەیەک دڵ با لەبۆ پێشکەوتنی کورد

هەوڵ دەین تا بگەینە قەسدی خۆمان
براییینە...
براییینە ئەگەر زۆر چاک نەخوێنن
لەژێر باری جەهالەتدا ئەمێنن

گۆرانی پیرەمەگروون

لەسەر وەزنی (بز برنجی الايدگز)

پیرەمەگروون! موقەددەسی
دۆستی دائیمی کوردی
بەو مەنزەرەی شیرینەوە
دافیعی سەد نەوع دەردی
قامەتی بەرزی تۆ
دامەنی سەوزی تۆ
نیشانە و ڕەمزی تۆ
باعیسە لەبۆ سەرکەوتنی وەتەن
فەسڵی زستان بەرگی سپی
ئەپۆشی و چوویتە ئاسمان
سەیری هەموو دنیا ئەکەی
تۆی شاهەنشای شاخەکان
کۆمەڵێ گەوهەری
هەیکەلی زەفەری
لابەری کەدەری
باعیسی لەبۆ نەهێشتنی میحەن
چونکە دۆستی ئەجدادمانی
نووری چاوی کوردانی
بەردت هەموو دانەی گەوهەر
لائیقی فەخر و شانی
کۆمەڵی گەوهەری
هەیکەلی زەفەری
لابەری کەدەری
باعیسی لەبۆ نەهێشتنی میحەن

گۆرانی تانجەڕۆ

لەسەر وەزنێکی تایبەتی

ئاوی تانجەڕۆ
گەوهەری هەموو شاخی کوردانی
خۆمانی
بەراوی تۆ
سەر بەڕزق و خێرە پڕ دەغڵ و دانی
زۆر جوانی
تەوسیفی تۆ
قەت نایەتە تەقریر و نووسین،
هێندە پڕ فائیدەی جوانی،
باعیسی ژینی قەومی کوردانی،
خوڕەی ئاوەکەی تۆ هەموو غەمێ لە دڵ ئەبا
سەوزایی دەوری تۆ عالەمێ پڕ سروور ئەکا
مەنزەرەی تەبیعەت
هاوتایی بەهەشتی فیردەوس ئەکا.

گۆرانی گۆیژە[1]

شاخی ڕەنگاوڕەنگی گۆیژە باعیسی کەیف و سروور
هەردەمە بەرگێ ئەپۆشێ، گا سپی، گا سەوز و سوور
وەسفی قەومی کورد ئەکەی تۆ بەم هەموو ڕەنگانەوە
ڕەنگی سوورت شاهیدە بۆ کورد کە قەومێکن جەسوور
بەرگی بێ گەرد و سپیشت زاهیرە هاوار ئەکا:
قەومی کورد دڵ ساف و پاکە میللەتێکە بێ قسوور
بەرگی سەوزیشت ئەڵێ: ئەم خاکە هەر شینایییە
پڕ لە دەغڵودان و کانی سەر بەڕزق و پڕ لە نوور
ئەی وەتەن! شایانی فەخری، واجبە مەدحت بکەم
دار و بەردت عەینی گەوهەر، خاک و خۆڵت وەک بلوور

....

(١) لە بەیازی مامۆستا حەمە بۆردا (هۆشەنگ) ئەم هەڵبەستە بەهی بەختیار زێوەر دانراوە و نووسراوە بەهەڵە

دراوەتە پاڵ بێکەسی مەزن. ناوبراو دەڵێ من زۆر زۆر دڵنیام کە ئەم هەڵبەستە هی بەختیار زێوەرە چونکە چەند جار لە خۆیم بیستووە کە وتوویەتی ئەم هەڵبەستە بەهەڵە بەناوی (بێکەس)ەوە بڵاوکراوەتەوە.

***

تێبینی: لە ١ی مارتی **١٩٢٨**ی میلادییەوە ئیتر شیعرم نەوتووە هەتا **٣**ی تەمووزی **١٩٣٨**ی میلادی، واتە ٩ نۆ ساڵ و ١٠ دە مانگ ئیتر لەوەودوا مەیلی شیعر دانانم کرایەوە، تەماشای بفەرموون ئەم تەخمیسی غەزەلی (حافز)ەشم کە هی ئەو دەورەیە لەبیرم چووبوو وا نووسیمەوە لە دوای ئەوە مولاحەزەی بفەرموون - لەگەڵ ئەوغەزەلەشدا کە لە دوای دێ:

بەختیار زێوەر

تەخمیسی غەزەلێکی حافظ

وام لە بەحری ئەلەما ناگەمە سەر خەتتی کەنار
زار و غەمگینە دڵم، بوومەتە قەقناس و غوبار
خادیمی سروەیی تۆم، بۆم بکە تەدبیر و چار
(ای صبا نکهتی از کوی فلانی بمن آر)
(زار و بیمار غمم، راحت جانی بمن آر)
خۆت ئەزانی چییە دەردم بکە تەدبیری مراد
بکە چارم بەشنەی خۆت بکە تەنویری مراد
بۆ ئەوەی بژیەمەوە بیگرە نێچیری مراد
(قلب بی حاصل مارا بزن اکسیر مراد)
(یعنی از خاک در دوست نشانی بمن آر)
ئێشی دڵ عاجزییە دائیم و دەرهەم هەر مەست
چەشنی مەخمووری شەراب، بووم لە فیراقا سەرمەست
چونکە دائیم لە غەمام شادییەکم نایەتە دەست
(در کمین گاه نظر با دل خویشم جنگ است)
(زابرو غمزهء تو تیرو کمانی بمن آر)
وا ئەسیرم بەجەمالی ڕوخی تۆ تازە سەنەم
نییە قووەت لە زوبانا کە تەواو شەرحی بدەم
دولبەرا! وەختە بڕۆم ڕاکەمە دنیایی عەدەم
(در غریبی و فراق و غم دل پیر شدم)
(ساغر می ز کف تازە جوانی بمن آر)

ساقیا! بێنەرە مەیدان مەیی مەقبووڵی زەمان
ڕامەوەستە توخوا تێی بکە فنجان فنجان
تێکە بۆ ڕەخنەگریش تامی بچێتە ژێر دان
(منکرانرا هم ازین می دوسە ساغر بچشان)
(وگر ایشان نستانند روانی بمن آر)
وا بەهارە هەموو دنیا ئەچنە سەیری چەمەن
عاشقان بەزم ئەکەن و ئەهلی ڕیا تاعەت ئەکەن
گوڵ و لالە و سەمەن و سونبول و نێرگس هەموو هەن
(ساقیا عشرت امروز بفردا مفگن)
(یا ز دیوان قضا خط امانی بمن آر)
بەسزا و جەور و جەفاکەت دڵمت کردووە کفت
چ نیگارێکی نە ئەمدەیتێ بەڵێنێک و نە گفت
(فایقا) مەستی بکە سەر لە خەمی بادەیی مفت
(دلم از دست بشد دوش چو (حافظ) میگفت)
(کی صبا نکهتی از کوی فلانی بمن آر)

لە حەسرەتی قەدەمی بەهار

لە حەسرەتی قەدەمی بەهار گوڵی وشکی ئەرز ژیایەوە
لەبی غونچەو و گوڵی یاسەمین بەقدوومی بەهارە گەشایەوە
بەتەبەسسومی ڕوخی نازەنین کەژی خەفەت و مەرارەتی دڵ
وەکو بەفری شاخە بڵندەکان بەهەتاوی بەهار ئەتوایەوە
کەڕەتێ لە چەمەن نەزەرم ئەکرد لە گوڵ و لە بولبول و عیشقیان
هەچی بولبولە لەباتی گوڵان بەتەغەننییان ئەخولایەوە
چ مەنازیرێکی عەجەب لەتیفی هەبوو لە بەری بەیانییا
قەدی گیا بەچەشنی ڕوو زوڵفی یار بەنەسیمی سوبح ئەگەشایەوە
بەنیگای سرووری شەواهید و تەبەسسومی لەبی ئاڵی دۆست
کەمەری ئومێدی ڕەقیبی بەد وەکو جیم و نوون ئەچەمایەوە
لە بەهاری پڕ فەرەح و سرووری وەها کە عالەم بێ غەمە
بەشی من کە (فایق)ی زێوەرم لە غەمی زیاد چ نەمایەوە

تێبینی: تەئریخی تەوەللودم کە عیبارەتە لە ١٩٠٨ی میلادی بەو پێیە تەماشا بکەین لە ١٧ ساڵییەوە تا ٢٠ ساڵی شیعرم وتووە، بەڵام ئەو فەترەیە کە ٩ ساڵ و ١٠ مانگە وەستاوم. لە عومری ٣٠ ساڵیدا دەستمان پێ کردەوە، بزانین خوا چی ئەکات. ئیتر تەماشا بفەرموون ئەبینن کە ئەشعاری دەوری ئەخیر چ لە مەعنا و چ لە ئیتتیجاهدا فەرقێکی زۆری هەیە لەگەڵ هی لەوەپێش.

بەختیار زێوەر

***

مەتەڵ

لە گۆڤاری (دیاری کوردستان) ژمارە ١ی ڕۆژی ١٩٢٥/٣/١١دا لەلایەن ساڵح زەکی بەگی ساحێبقرانەوە کە خاوەنی گۆڤارەکە بوو ئەم مەتەڵە بڵاو کراوەتەوە:

شارێکی خۆشناو موسبەت و مەنفی
لەم سەر و لەو سەر مەعنای دوو حەرفی
سەر هەڵوەشێنێ قیمەت ئەبەخشێ
دیوار بڕمێنێ قووەت ئەبەخشێ
گەر بێ بناغەی هەڵگیرێ و گوم بێ
ناوی بڵندی ئەو وەختە هەڵدێ

لە ژمارە ٣ی هەمان گۆڤاردا کە لە ڕۆژی ١٩٢٥/٤/١٣دا دەرچووە ئەم وەڵامە لەلایەن (بەختیار)ەوە دراوەتەوە:

هەڵهێنانی مەتەڵ

جەوابی مەتەڵ شارێکی خۆشناو
وا عەرزت ئەکەم ئەی حورمەت گیراو
لە شاری کوردان جەننەتی سانی
ئەگەر حەز ئەکەی ئەتۆ بیزانی
ئەووەڵی (بێ)یە ئاخرەکەی (هێ)
بێ چەندە خۆشە (بانە) ئاوا بێ
(با) بۆ موسبەتە (نە) بۆ مەنفییە
(بانە) دوو هیجا و چوار حەرفییە
ئەووەڵی لابەی (ئانە)ی قیمەتدار
دیوار بڕمێنی (بنە)ی قووەتدار

(هێ)ی لێ لابەری (بان)ێکی بەرزە
یاخوا مەحفوز بێ لە بەلا و تەرزە

محەمەد فایق

لەلایەن گۆڤارەکەیشەوە ئەم ڕستەیە لە دوای هەڵهێنانی مەتەڵەکەوە نووسراوە: (ئافەرین ڕووی بابت سپی بێ) (الولد على سر ابيه)، ژمارەی یەکەم و دووەممان بەپۆستەدا بۆ ناردی، ئابوونەی شەش مانگمان بۆ قەید کردی، خوا میسالت زیاد کا. بەرخورداربی.

دیاری کوردستان

ئەم کوردە

ئەم کوردە کەوا ئێستە لە هەر مەرتەبە دوونن
هەر مایلی بێ عیلمیی و دواکەوتن و بوونن
ئیمڕۆ لە جیهانا نییە ئینسانێ بەبێ ئیش
خەڵقی وەتەنی ئێمەیە بێ کار و چەتوونن
تا فیکری بەدی مەسکەنی ناو میللەتی کوردە
باوەڕ بکە تا ڕۆژی حەشر خوار و زەبوونن
ئەی قەومی زەلیل عەسری تەقەددوم سەرە ڕێتە
ئەم عالەمە هەر پێش ئەکەون مەستی فنوونن
عەیبە، حەسەد و بوغز و نیفاق ڕۆژی نەماوە
عیلم و عەمەلە ڕۆحی بەشەر، زینەتی ڕوونن
بۆ خزمەتی ئەمڕۆ و سبەی سەیری غەرب کەن
یەک لەحزە نەبوون غافڵ و ئەربابی شئوونن
تۆش نۆرەتە ئەی میللەتی مەزڵوومە هونەر کەی
خاوەن دڵ و گیان و هونەر و گەرمییی خوونن

کوردینە

کوردینە! وەرن با لە خەیاڵی هونەرا بین
بۆ عیلم و ئەدەب گورج و لە ڕێگەی سەفەرا بین
بۆ ئەم وەتەنەش هەر لە فیدای ڕۆح و سەرا بین
مەشغووڵی عەمەل، تالیبی ئەخلاق و برا بین
چەند خۆشە لە خاکی وەتەنا نوور و چرا بین

ئەم ڕۆژە وەتەن ناڵەیی بۆ ئێمەیە یاران!
هاواری وەهایە کە بکەین سەبقەتی جاران
کەمتر نییە ئەولادی لە کەس، شاری لە شاران
ئەمما سەد ئەسەف نایەتە گوێ گریەو و زاران
تاکەی لە تەوەللای وەتەنی وەک کوچەرا بین
مەعلوومە زەمان پیاوی کەر و ئەحمەقی ناوێ
ئەم عەسرە نەفام و هەزەل و سەر ڕەقی ناوێ
هەمسایە و ئەربابی عیلم ناحەقی ناوێ
ئەقوامی زەکی ڕۆژی خراپ و شەقی ناوێ
نۆبەی هونەرە با لە غەمی ڕێ گوزەرا بین
ئەم عەسرە زەمانێکە تەقەددوم غەمی عامە
هەر وەلوەلەیی عیلمە کە ئومێدی تەمامە
جاهیل نییەتی مەلجەئو، پابەند و غولامە
ئەو قەومە کەریمە بەتەمای ئیش و کەرامە
ئەم دەورە لەبەر چی لە شەڕی بێ سەمەرا بین
ئومێدی دڵم هەر وەتەن و لاوی ولاتە
ئەو لاوە کە غایە و ئەمەلی بەرزی حەیاتە
ئەی کوردە وەرە نۆبەیی تەرفیع و نەجاتە
عالەم هەموو مەشغووڵ و لە ئیشا کشوماتە
ئێمەش لە جەهلدا شەو و ڕۆژ مەست و خەرابین

وەتەن

وەتەن تۆ مەکانێکی فەخری دیاری
وەتەن تۆ نیگارێکی سەرمایەداری
وەتەن تۆ گوڵێکی ئەنیسی حەیاتم
وەتەن تۆ نیشانی بێ قەراری
وەتەن تۆ نەمامی لە باغی جیهانا
وەتەن تۆ ئەمیرێکی دار و دیاری
وەتەن تۆ ئومێدی هەموو لاوی کوردی
وەتەن تۆ مەقامێکی فەزڵ و شیعاری

وەتەن تۆ هەناوی من و دڵ فڕێنی
وەتەن تۆ مەکانی شەهیدانی زاری
کەسێ قەدری تۆی لا نەبێ بێ دەماغە
بەئاب و هەوات جێگەیی ئیفتیخاری
لە وەسفی تەبیعەت زوبان لاڵە (فایق)
حەقیقەت بەهەشتێکی مەنزووری باری

موعەللیم

موعەللیم خوێندنم با هەر موتاڵای حوسنی لەیلابێ
سعووباتی حیسابی نازەنینم ئێستە حەل نابێ
لە دەرسی عەشقی ئەودا ئێستەکە مەشغووڵی ئامینم
کەچی لای تۆ ئەبێ دەرسم لە نووکی فاتیحادا بێ
لە سەفحەی (لەوحی ڕەش) ناگەم ئیتر لێم مەگرە سا قوربان
لە شاگردانی دانانم موتاڵام (لەوحی بەیزا)بێ
بەلوتفی ئەو نیگارە سەبری مافاتم ئەبێ ئیمڕۆ
ئەگەر سەفحەی ڕوخی مەنزووری بەندەی بێ سەروپا بێ
کە دیم ئەو شۆخە زوڵفی گرژ و لوولە و مایلی عیشوە
وتم: (مەحبووسی زیندانە گەدا بێ یان شەهەنشا بێ)
وەرە قوربان! ئومێدم ڕەحمی تۆیە مەرحەمەت فەرموو
هەتاکەی قەلبی میسکینم لە وەسڵی تۆ تەوەللا بێ
ڕەزا نابێ دڵم بەم حیشمەتی دنیایە بێ ئێوە
دەسا فەرموو بەمیوانی دڵم وا وەختە شەیدا بێ
لەبەر کەم تالیعی دوورکەوتەوە لێم تەلعەتی پاکت
ئەمان یاری وەفادار ڕێ نەدەی دڵ خوار و ڕیسوا بێ
دەوای دەردی دڵی (فایق) بەوەسفی تۆ ئەبێ قوربان
ئەبێ بۆ ئینتیزاری مەقدەمت دائیم موهەییا بێ

کاغەزێک بۆ باوکم لە بەغداوە

بەبۆنەی جەژنی ڕەمەزانەوە

بابە! ئەگەرچیساکنی بەغدادی دولبەرم
هەرچەند ئەنیسی ئەهلی موجید و دلاوەرم
ئەمما کە یادی ئەو وەتەنەم دێتەوە خەیاڵ
دڵ عاجزە، موشەووەشە فیکرم، موکەددەرم
بابە! بەیادی ئەو وەتەنە و ئاو و خاکەکەی
زەڕڕاتی لەش بەیەکتر ئەڵێن: من موعەتتەرم
یادێکی مەعنەوی شک ئەبەم لەو وڵاتەدا
تەئسیر ئەکاتە سەر دڵی زاری موحەققەرم
ئەو خاکە پێم ئەڵێ بەحەقیقەت کە گەوهەرم
ئەو ئاوە پێم ئەڵێ بەتەبیعەت کە کەوسەرم
ئەو کوردە پێم ئەڵێ: (کەیومەرث) و (سکەندەر)م
ئەو ئەهلە پێم ئەڵێ بەشەجاعەت کە (حەیدەر)م
بەخوا لە دووری ئەو وەتەنە و ئەهل و خاکەکەی
ڕۆژم بەمانگە، مانگ بەساڵ، تاجەکەی سەرم
ئەم جەژنە دێمەوە بەلیقای شاد ئەبم ئەگەر
چەرخی فەلەک خراپی نەکا هەرچی شک بەرم

فایق زێوەر

لە نەثرا تالیبی بەست و بەیان نیم
لە شیعرا مایلی لەفزی گران نیم
دڵم زۆر پاکە دەرحەق هاووڵاتم
بەئومێدی بەرات و ئاو و نان نیم
ئەوەی خوا دای لەگەڵ شوکر و قەناعەت
مودارای پێ ئەکەم هیچ میر و خان نیم
عەقیدەم پاکە دەرهەق خالقی خۆم
تەبیعیوون و زەندیقی جیهان نیم
لەگەڵ هاوجینسی خۆم نایێمە مەیدان
(بحمدالله) سەگ و شێر و بەران نیم

کـــــڵاوم گـــــرتووه با نەیفـــــڕێنێ
شەڕەف لام خۆشەویستە، بێ ژیان نیم
لە ئەشـعـارم مـەکـەونە وردە شـوبهـە
بەوەڵڵا تالیـــبی ناو و نیـــشـــان نیم
قـسوورم گـەر ببێ مـووجیب بەعـەفـوە
(شکسپیر) و (سەتلمان)ی زەمان نیم
مـەڵێن (فـایق) کـەمە عـیلم و کـەماڵی
بەگشت ڕەنگێ لە ئەهلی ئیمتیحان نیم

گفتوگۆ لەگەڵ سیروان

ڕووباری ســـیـــروان، بینای چاوانم
ڕۆحم قـــوربانت، دەردت لە گـــیـــانم
هاتوچۆ ئەکـــەی ســـەلامت کـــوانێ
یاخـۆ تۆش ئەڵێیت مـەست و حـەیرانم
دڵم پێت خـــۆشـــە خـــەڵقی وڵاتی
ئەحـــواڵیـــان چۆنە گـــەلی لاوانم
تان و پۆ ڕەنگین، کـیـژی عـێلی جاف
بۆم بەیان بکە حـــاڵی کـــوێســـتـــانم
شاخی ڕەنگاوڕەنگ، خاکی پڕ ئاهەنگ
جـەنگەڵی شـێـران، چۆنە مـەیدانم؟
سـەرچاوەی ئاوات، هیـمـمـەتی پیـاوت
کـــوردی بێ باوت مـــاوە بیـــزانم
دەشتی پڕ گەوهەر، ئاوی وەک کەوسەر
نەشئـەی نەشکاوە کـۆی هەورامـانم
ســـیـــروان ئەحـــواڵی یار و ئەربابت
حـــەوادیســـاتی ناو کـــوردســـتـــانم
بۆم بەیـان بکە شـــێـــواوە حـــاڵم
تـــەســـکـــیـــنـــی بـــدە بـــەدەرد و ژانم

سیروان

(فایق)ی بەدبەخت! سەلامون عـەلەیک
بۆچی شـــێـــواوی، کـــەی پەرێشـــانم
نەمناســیـــتـــەوە وەمـــزانی غـــەیرەیت
خـــۆ تێـــپـــەڕ نەبووم ڕۆحی ڕەوانم
هەزار ســـەلام و ڕەحـــمـــەتت لێ بێ
جـــا گـــوێ ڕابگرە بۆ داســـتـــانم
بەهار و هاوین پایز بێ غـــــەم بووم
ئێـــســـتـا مـــوتیـعی ئەمـری زســـتـانم
ئەمـــری پێ کـــردم هاتم بۆ بەغـــداد
ئەڕۆم مـــیـــوانی بەحـــری (عـــومـــان)م
کـــۆمـــەڵی لاوان تا بێ گـــەرم ئەبن
پاشـــەڕۆژی کـــورد ڕوونە ئەیزانم
بەفـرەکـەی زسـتـان کـرێوە ئەکـات
کـیـژی جـاف ئەڵێت حـووری عـەدنانم
شاخی دەمـاغ بەرز خـاکی لە سـەد تەرز
بێشـەی شـێر ئەڵێ تەختی سلێـمانم
ســـەرچاوەم پاکـــە، پیـــاوم بێ باکـــە
کـــوردم غـــەمناکـــە بۆ نیـــشـــتـــمـــانم
دەشـــتی بەرانان، ئاوی پڕ ئیـــحـــســـان
هەورامـــان ئەڵێ کـــێـــوی جـــارانم
یاری ئـەربابم دڵـخـــۆش و شـــادن
عـــالەم کش و مـــات، ئیـــتـــر نازانم

بەیادی ئەسیرییەوە

ئەی خـــودایە من لە تۆ ئەلتـــاف و ئیـــحـــســـانم ئەوێ
دەفـــعی جـــەهلی مـــیللەتی کـــوردی پەرێشـــانم ئەوێ
بـۆ هـەژاری کـــــــوردەواری وا پـەڕاگـــــــەندە و زەبـوون
یەکـیـەتی و سـەربەسـتـیی و ئەخـلاق و ویجـدانم ئەوێ

تا نەمێنێ باری جەهلی فەردی میللەت یەک بەیەک
ڕێگەی ڕاست و حەقیقەت، عیلم و عیرفانم ئەوێ
لەم جەوانانە کەوا هاتوونە سەر ڕووی نیشتمان
(چەرچل) و (ڕوزفلت)، (ئەتاتورک) و (ڕەزاخان)م ئەوێ
چونکە وابێ نەشئەیە خاکی وەتەن، پڕ زیللەتە
زەمزەمەی فەسڵی کەریم خان، دەوری بابانم ئەوێ
دەردی کورد زۆر بێ دەوایە باعیسی فەوتاندنە
ئەی خودایە بۆ دەوای ئەم دەردە، دەرمانم ئەوێ
ئەی ڕەفیقان گشت وەرن هەوڵێ بدەین تا سەرکەوین
لاوی زیرەک، کوڕی ئازا، شێری مەیدانم ئەوێ

بۆ ڕۆژی ڕەشی شەشی ئەیلوولی ١٩٣٠

ئەو کەسانەی گاڵتە بەم کوردە بکەن بێجا ئەکەن
تەرکی ئادابی مرووەت، فیکری بێ مەعنا ئەکەن
قەومی کورد ئاساری چاکەی زۆرە، تەئریخ شاهیدە
نەگبەتی ڕووی کردە ئێمە بۆیە ئیستیهزا ئەکەن
نامدارانی وڵاتمان گەه لە شەرق و گەه لە غەرب
جونبوشی شێرانەو و تەسخیری بێ هەمتا ئەکەن
خۆ کەریم خان و صلاح الدین و شاهانی بەبان
لاپەڕەی تەئریخی کورد وەک کاغەزی بەیزا ئەکەن
قەهرەمانانی وەتەنمان بۆ بڵندیی خاکمان
مل بەسێدارەی بڵندی تورکی بێ پەروا ئەکەن
زۆر نییە خۆم دیم ڕژابوو خوێنی لاوانی وەتەن
هەروەکو جۆگا لەبەر دەرکی سەرا حاشا ئەکەن
ئێمە ئەولادی ئەوانەین تێبگەن ئەی دوژمنان
حەملەیی شێرانەمان هەر ماوە یاخو ڕائەکەن
ئارەزووی فەردێکی میللەت وایە بۆ خاکی وەتەن
خوێنی برژێ هەروەکو پێشوو شەڕ و دعوا ئەکەن
ئەی وەتەن بێ غەم بە هەر تۆڵەت ئەسێنن لاوی کورد
عەهدە ناوەستێ هەتا ئەم واجبە ئیفا ئەکەن

خوایە بتبینم وەتەن خاکت بەخوێنی دوژمنت
ڕەنگی سوور بێ چونکە وا فیتنە و جەدەل بەرپا ئەکەن
موطمەئیننم نامری با جەستەکەیشت خەستە بێ
هەر ئەبێ ئەو ڕۆژە هەڵبێتن کە ئاڵات وا ئەکەن

خەوبینینی کوردەواری

عەقیدەیەکی خراپ و بەرباد
لەناو میللەتا ماوە بێ بنیاد
ئەویش عەقیدە بەخەوبینینە
گوایە هەموو کەس پاک و بەدینە
حەزرەت کە فەرمووی (رؤيا الصالحين)
دەلالەت ئەکا لە پیاوی بەدین
ئەنبیای کیرام، ئەولیای کیبار
خەویان تەواو بوو بەئەمری جەببار
هەموو خەوێکیان ئەمری یەزدان بوو
کە هاتنەوەشی یەکجار ئاسان بوو
ئەمڕۆکە عیلم لە موعجیزاتە
سەیری خەو کردن زۆر خەرافاتە
بەڵام ئێستاکە لەوسا جیایە
نە عەسری نەبی و نە ئەولیایە
ئەم عەسرەی ئێمە خۆخۆیی باوە
ئەو کەرامەتەی پێشوو نەماوە
تەسەووراتی وەختی بێداری
دێتەوە خەومان وەکو هۆشیاری
زۆر جار هەندێ کەس کە خەو ئەبینێ
بۆی پەیا ئەکات (ابن سيرين)ێ
بە سەد ڕەنگ مەعنای لێک ئەداتەوە
هێشتا دڵیشی ئاو ناخواتەوە
لە هەڵەبجە بووم ڕێم کەوتە مزگەوت
دووانم دی یەکەم زوبانی نەسرەوت

وتی لە خەوما لەوحەیەکم دی
ڕەنگی ڕەش بەڵام بەختەتی سپی
لە ناوەڕاستی وەها نووسرابوو
(فلان کەس هاکا تووشی قەزا بوو)
وتم ئەم خەوە نابێ بەئەساس
هیچ دڵی خۆیشت مەخەرە وەسواس
وتی وا چاکە خەبەر بنێرم
ئاگای لە خۆی بێ من خاوەن خێرم
ڕۆژی قەزاکە بیست و سێی مانگ بوو
شوکور ئەو پیاوەش لە قەزا دەرچوو
عەوامی ئێمە چونکە جاهیلن
دائیم تالیبی فیکری باتیلن
یەکێ عاقڵ بێ گوێ ناداتە خەو
ناشپرسێ مەعنای چییە لەم و لەو
شاعیری مەشهور کە (نالی)ی ناوە
ئەم شیعرە جوانەی بۆمان داناوە
(تەعبیری خەیاڵ و خەو ئەگەر بێتە حیسابێ
دەروێش و گەدا شاە و، ئەبێ شاە گەدا بێ)

باسی دونیا

گەه بەفر و بار و بارش و سەختی و مەرارەتە
گەه گەردەلوول و تۆز و بوخار و حەرارەتە
سەددی تەریقی وەسڵی موحیبباتی عالەمە
میحنەت هەمیشە قیسمەتی ئەولادی ئادەمە
دنیا چ ڕەنگ ڕەنگە، گەهێ سوورە، گەه سپی
باوەڕ نییە بە ڕاستی کەوا ڕاستە یا چەپی
دەشت بوو بەشاخ و شاخ و تەپە چوونە ئاسمان
حەیوان و تەیری وەحشی پەنای خستە ناومان
لەم بەفرەدا بەسەیر و هەوەس مەیلی ڕاو ئەکەین
هەر شەو خەیاڵی گۆشتی کەوی سەر پلاو ئەکەین

هەی هەی چ غافڵین و چ بێ باک و سەرسەرین
حەیوانی کێوی بێ خەبەرە قەومی خۆ خۆرین
شاهەنشەهی جیبال مەگەر شاخی بەرزی پیر[1]
ئەم سیلسیلەی جیبالە لەژێر چاویا ئەسیر
وا سەیری شەرق و غەرب و جونووب و شیمال ئەکا
ئەم مەنزەرەی لەتیفەیە دەفعی مەلال ئەکا
سوورکێو، سەگرمە، گۆیژەو و قەندیل[2] سوپاهیە
تەختی زەمینە، قوببەیی گەردوون گولاهیە
ئەم بەفرە زیوی خالیسە یا بەحری یاسەمین
یا قەترەییێکی ڕەحمەتە کەوتۆتە سەر زەمین
سەرچاوەیی حەیاتی شەتی دیجلەیە و فورات
دەریایی فەیز و نیعمەتە بۆ ئەهلی کائینات
ئەمڕۆ جەفایی سەردییە، سبحەی سەفای دڵە
ئەم بەفرە جاذبیەی تەرەب و شەوقی بولبولە
ئەی سەبزەیی بەهاری یو ئەی غونچەیی ئەمەل
لابەی لە چاوی ئێمە هەموو عیللەتی سەبەل
کەی تۆ لە خاکی پاکی وەتەن جیلوەگەر دەبی
کەی ڕۆشنیی دەروون و جەلایی نەزەر دەبی
دڵشادم ئیستە، ئاخری ئەم دەردە مەرهەمە
دوای عوسر یوسرە، نەصصی خوداوەندی ئەعزەمە[3]

....

(١) مەبەست شاخی پیرە مەگروونە - مەحموود.
(٢) ڕیزە شاخێکن لە دەوروبەری سلێمانی - مەحموود.
(٣) ئەم پارچە هەڵبەستە لە (سۆزی نیشتمان)دا بەناوی زێوەری باوکمەوە بڵاوکراوەتەوە، بەڵام پاشان کاک ئومێد ئاشنا ئاگاداری کردم کەوا لە ڕۆژنامەی (ژیان)، ژمارە ١٤یساڵی ١٩٢٦دا بەناوی فایق زێوەرەوە بڵاوکراوەتەوە - مەحموود.

ڕێگەی ژیانم

سەد شوکری خودا پاکە دەروونم لە عەداوەت
وەک بەعزە کەسێ نیمە دڵی پڕ لە قەساوەت
ئەحوالی سیاسەت نە ئەپرسم نە ئەزانم
عاشق بەقسەی عاقڵ و دانایی زەمانم
قەت چەرخی فەلەک ناکەمە دوژمن بەژیانم
چۆن دێت و دەچێ لەککەیی ئەو ناخەمە شانم
قەرزی ئەم و ئەو ناخەمە پشتگوێ بەفرۆفێڵ
بۆ نانی بەلاش نیمە خەیاڵێ کە بەم وێڵ
سواڵی عەرەق و ئەلبیسە و قۆندەرە ناکەم
مەیلی شەڕە جرت و قسەیی مەسخەرە ناکەم
خوو نادەمە سەر کۆنکەن و سەر پۆکەر و ڕامی
گوێ نادەمە سەر شیعر و غەزەلیاتی غەرامی
ئەم ڕێیە کە گرتوومە لەلام ڕاست و ڕەوانە
بەم ڕەنگە ژیانی بەشەرییەت چ جوانە

....

لێرە بەولاوە زەوقی خۆم وام ئیختیار کردووە هەر غەزەلێک کە بیلێم تەئریخی بنووسم و ئەو جێیەش بەیان بکەم کە لێی دانراوە، ئیتر لەوەدووا مولاحەزە بفەرموون ڕەنگە دەستوورێکی خراپ نەبێ. (بەختیار)

باوەڕ مەکە

بەغدا ١٩٣٩/١/١٦

باوەڕ مەکە بەڕیشی درێژ، پرچی گرژ و لوول
ئیمانی پوختی مەتڵەبە ئەمری خودا و ڕەسوول
سۆفی وەرە بەحەزرەتی شێخ سوێندی تۆ ئەدەم
بەسیە گوریز و خەڵوە و دانیشتنی مەلوول
بەم گرمەگرم و دەنگە کە عالەم لە خەو ئەکا
ئایا کەلامی ئێزەدی بۆ تۆ ئەکا نزوول
ڕێیێکی ڕاستە دینی موبینی موحەممەدی
ئیفراتی ناوێ، لادە لە فیکری بەد و فضوول
ئنجا بەسیدقی سافەوە ڕەنجێ بدە هەتا

یەزدانی پاک موعاوینی تۆ بێ (علی الاصول)
دەروێش: لە داخی حاڵەتی تۆ دڵ موشەووەشە
بەم زیللەتە سەعادەتی دونیات ئەکا (افول)(١)
(فایق) دەمێکە تەرکی خەرافاتی کردووە
ئیمانی ساغە، بۆچی لە ڕێی حەق بکا (عدول)

....

(١) افول: ئاوابوون.

بەغدا ١٩٣٩/٥/١٢

دیوجامە ....
دینداری فەخری هەموو ئیسلامە
پیاوەتی ئیشی هەموو دنیایە
ئازایی پیشەی گەلی ئەقوامە
چین ئەو شتانەی پیان ئەنازیت
چین ئەو ئیشانەی لای تۆ تەمامە
کێن ئەو پیاوانەی فەخری ئێوەبن
قوربان ئەو فەخرە بۆ خاس و عامە
فیکرێکی بۆشە وەحدەی عەرەبی
معاوەنەتی ئێمە حەرامە......
ئێمە دراوسێ و براو هاوگیانین
بۆچی مەهتوکین سەیرمان حەرامە
کوردی عێراقی لە برسا ئەمرێ
مووچەش بۆ میسر و یەمەن و شامە
وریای خۆتان بن دنیا ئەگۆڕێ
نەتان بیستووە تاسی حەمامە
ئێوەش وەک تورک دەربەدەر ئەبن
ڕۆژی ڕووناکتان زۆر کەم دەوامە
بەتلی لی لی بە چەپلە ڕێزان
دواتان ئەکەوین خەیاڵتان خامە
دێنەوە بەغدا بۆ خۆ هەڵکێشان
بۆ ئەو ئیشانەش کە زۆر بێ تامە

فەلەکتان ڕۆیی و موڵکیشتان ئەڕوا
هۆش پەیاکەن چاکە بۆ نامە
چاکەتان ببێ ئێمە دڵپاکین
بۆ بەدی چاومان لە ئینتیقامە

تەرجیع بەند

سلێمانی ١٩٣٨

ئەی غونچەیی نێرگسی بەهاری
ئارامی دڵانی بێ قەراری
وەک لالەڕوخان و نازەنینان
لەم باخچەیەدا چ جوان دیاری
بەم ڕەنگە جوان و بۆنە خۆشە
مەعلومە گوڵێکی نازداری
بەو قامەتی ڕاستی سەرچەماوە
شۆخێکی لەتیفی، هەم خوماری
ئیفتادەیی خەڵک ڕاهی تۆیە
نازناوی عەجەم، گوڵی بەهاری
گیرۆدەیی داوی عەشقی تۆیە
(فایق) بەدڵی نەخۆش و زاری
سەر هەڵبڕە ڕووت ببینم ئەمڕۆ
با خوێنی منت نەبێتە ئەستۆ
من بولبول و تۆ گوڵێکی شازی
بێ فیتنەو و عاشقان نەوازی
زامی جگەرم مەخە بە ناسۆر
بەم مەستییەوە بەلەنجە بازی
گەردن کەچی وەک غولامی شاهی
موشکین نەفەسی بۆ دیدەبازی
فەڕاشی قەدەمتە بادی شەب خێز
لەو جێیە بەجێ دەبێ نیازی

عاشق بەڕوخی ئەتۆیە (مەحموود)
بەو نەشئەیەوە کە وەک ئەیازی
تەوسیفت ئەکەن جگە لە (فایق)
میسریی و عیراقیی و حیجازی
سەر هەڵبڕە ڕووت ببینم ئەمڕۆ
با خوێنی منت نەبێتە ئەستۆ
مەدحێکی وەهات ئەگەر لەبەر بێ
دەرحەق بەگوڵێکی موعتەبەر بێ
گەر خوێندتەوە بەلەهجەیی خۆش
حەققە دەهەنت کە پڕ شەکەر بێ
بیخوێنەوە تۆ بەلەحنی داوود
گەردن کەچە گەرچی شێری نەڕ بێ
بەم حاڵەوە خۆشە لام بەقوربان
پێت چەند قسەیێ خراپ و شەڕ بێ
وا عومری عەزیز نەماوە زۆری
بادی ئەجەلم نزیکە بەر بێ
(فایق) ئەڵێ نوێ ببێتەوە عومر
ئەو شۆخە بەعیشوەوە ئەگەر بێ
سەر هەڵبڕە ڕووت ببینم ئەمڕۆ
با خوێنی منت نەبێتە ئەستۆ
ئاساری گوڵانی نازەنینە
ئەم خەندە لەبیی و پێکەنینە
ئەم عیشوە بەنازکی بەدەنتە
یاخو ڕەوشی غەزالی چینە
نەشئەی جلوبەرگی ئەتڵەسیتە
یا لەنجەیی حووری سەر زەمینە
ئازاری لەشم زیاد نەکەن لێم
زاماریی جەرگ و سۆزی سینە
ئەو شۆخە ئەگەر بێتە باعیس
چاک بوونەوەی ئەم هەموو برینە

(فایق) بەدڵ و دەروون ئەڵێ پێت
ماشەڵڵا لە یادی ئەو نگینە
سەر هەڵبڕە ڕووت ببینم ئەمڕۆ
با خوێنی منت نەیێتە ئەستۆ
ئەم شەوقە بەرەی جەمالی تۆیە
ئەم زەوقە خەیاڵی خاڵی تۆیە
(ئامین)ە کە (فاتیحە)ی کیتابم
تا غەمزەیی چاوی کاڵی تۆیە
ڕاستە کە قەدی سەر و سنەوبەر
وەک عەرعەری نەونیهالی تۆیە
تاقانەیەکی لە باغی گوڵدا
بولبول بەسەحەر بیلالی تۆیە
وەستاوە بەرەو ڕوخت هەمیشە
تالیب بەشنەی شەمالی تۆیە
(فایق) کە مەلوول و ماتە دایم
هەر مونتەزیری ویساڵی تۆیە
سەر هەڵبڕە ڕووت ببینم ئەمڕۆ
با خوێنی منت نەیێتە ئەستۆ
بێ شوبهەیە من کە جان نیسارم
پەروانەیی تۆیە قەلبی زارم
تەووافی حەرەمتم ئەر قویووڵ کەی
ڕاغیب بەچەمەنتم ئەی نیگارم
مەستانە سیفەت لە وەسفی تۆدا
گەه کەبکم و گەه وەکو هەزارم
سەد شوکری خودا لە لوتفی تۆوە
دوڕڕ و گەوهەرە یەغانی بارم
گۆشەی نەزەرت ئەگەر لە من بێ
ئیکسیرە لەبۆ غوباری نارم
مەئیووس نییە (فایق) ئەی پەرێ ڕوو
بۆ مەرحەمەتت ئومێدەوارم

سەر هەڵبڕە ڕووت ببینم ئەمڕۆ
با خوێنی منت نەیێتە ئەستۆ
ئۆخەی ڕەوشم تەریقی عەشقە
دۆزینەوەیی حەقیقی عەشقە
ئەم فیکرە کە لەش ئەخاتە جونبوش
تەئسیر و نەوەی دەقیقی عەشقە
موسلیم کە بچێتە ناو جەهەننەم
مەترووده تەواو تەریقی عەشقە
وەک شەمعی فەنەر بەشەو ئەسووتێ
چۆن عالەم ئەڵێن غەریقی عەشقە
کەی بێ لە قیامەتا بڵێن پێم
ئەمڕۆژە ئەمەش فەریقی عەشقە
وەک (نالی) و (سالم) و (وەفایی)
(فایق) کەمەکێ (حەریق)ی عەشقە
سەر هەڵبڕە ڕووت ببینم ئەمڕۆ
با خوێنی منت نەیێتە ئەستۆ

تەرکیب بەند

ئاڵتوون کۆپری ١٩٣٩/٦/١

وەرە ئەی دولبەری حەمیدە سیفات
موو کەمەر، لەب شەکەر، ئەنیسی حەیات
بەکەلامت شیفای دڵم بۆ دێ
بەنیگاهت بەجێ دەیێ ئاوات
بەقسەی من بکەی زەرەر ناکەی
چونکە من خادیمم بەعەزم و سەبات
جەوری تۆ خۆشە لام بەڵام جارێ
بێ ویسالم نەکەی هەتاکو مەمات
دەردی عەشقت کوشندەیە گیانە
پێم کەرەم کە دەوا تەبیبی نەجات

من دەماغم لە حوببی تۆ مەستە
نامەوێ زەوقی عەتر و نوقڵ و نەبات
سەیری چیهرەت ئەکەم ئەوەند پاکە
سوورەتی خۆم دیارە وەک میرئات
بەقسەی خەڵقی خۆت مەتۆرێنە
دڵی (فایق) ئیتر مەڕەنجێنە
جاربەجارێ بەدیت ئەکەم لە خەوا
لە خەوی خۆش ئەبم لە نیوەشەوا
وا تەسەوور ئەکەم پەشیمانی
لەو سزایەی بۆتە هەدەر بە هەوا
دڵنەواییم ئەکەی لە هیجرانم
پاش ئەوەی دڵ کە کەوتە ساز و نەوا
(بارک الله) چ پاکە گیانی تۆ
گوێ لە کەس مەگرە توبێ زاتی خووا
لە ڕقی دوژمنان وەرە چابە
هەر لە هیجرانی تۆیە دیدە ڕووا
سەردەمێ یار و هاودەمی من بووی
پێم بڵێ بۆچی ئیکە بۆت نەلوا
وا بزانم ئەبێتە دوژمنی تۆ
هەرکەسێ لەو جەمالی پاکە دووا
تا لە دنیایی ڕۆشنا ماوم
شەڕ و خێرت ئەنێمە سەرچاوم
کەوتە یادم مەحەببەتی جاران
ئیلتیفات و موساحەبە و عینوان
عیشوە و خەندە و تەبەسسومەکەت
مەحرەمی بەندە باخسووس قوربان
ئەو هەموو عەیش و نۆشە چوو لە دەسم
بێ پەنا ماوم ئێستە سەرگەردان
چۆن لە دووریت دڵم نەناڵێنی
چۆن لە هیجرەت سەرم نەبێ حەیران

چۆن هەناسەی دەروون نەگاتە فەلەک
چۆن جگەر لەت نەبێ لە داخی نیهان
چۆن نەڕێژم لە دیدە خوێناوێ
سەرزەمین تەڕ بکا وەکو باران
من ڕجات لێ ئەکەم ئیتر بەسمە
ئەم هەموو زیللەتە کە دیومە عەیان
ئێستە وەختی ویساڵی یارانە
عەسری بیستەم بەکەیفی ڕەندانە
تا هەوای عەشقی تۆ لەسەرما بێ
غەم لە دڵدا ئەبێ تەوەڵلا بێ
گیان دەبێ دائیما موفەڕڕەح بێ
تاجی زیللی ئەگەر لەسەر نابێ
ئێستە باکم لە تەعنی خەڵق نییە
لوتفی تۆ زەڕڕەیێ ئەگەر مابێ
بەسەری تۆ قەسەم نییە شک بەم
غەیری حوببت شتێ لە دڵما بێ
ئاخ لە دەس جەوری تۆ چ بێدارم
عاشقانت نزیکە شەیدا بێ
من لە دووریت دڵم بووە بەتەنوور
تۆش ئەڵێیت ئەم هەژارە ڕیسوا بێ
بۆ هیلاکی ژیان و زاماریم
چاری دەردم مەگەر لەمەولا بێ
تۆ حەبیبی بەڵام وەفا ناکەی
تۆ تەبیبی کەچی دەوا ناکەی
بۆیە پێم خۆشە گریەیی خوێنین
شۆرەزاری دڵم ئەکا ڕەنگین
وەکو گوڵ پێی دەپشکوێ گیانم
چەشنی باران لە بۆ زەوی هاوین
تۆ لە بیرم نەچووی هەتا زیندووم
من لە بیرت ئەچم بەبێ تەحسین

وەرە لابە کودوورەتی قەلبم
دڵنیام کە لە فیرقەتی پڕ کین
وەرە با دوژمنان موکەددەر بن
ڕابوێرین بە شادی وەک پێشین
وەرە ئەی نەونەمامی پڕ عیشوە
چاوەڕوانت ئەکەم بەقەلبی حەزین
بەقودوومت سەرم لە ڕێتایە
گیان ئەکەم پێشکەشت بەسەد تەمگین
چاوەڕوانت ئەکەم بەخەو تاوێ
تۆش مەوەستە وەرە لە ناکاوێ

بۆ جل خوارەکان[1]

ئاڵتوون کۆپری- پردێ
١٩٣٩/٦/٩

خاڵۆی تورکمان نەوەی جەنگیزخان
بۆچی مەحزوونی کەوتوویە کێوان
ئەملات بەهەشتی کوردەوارییە
ئەولات عەرەبن زۆری شارییە
سەرم سوڕماوە واقم وڕماوە
تێم بگەیێنە چیت لێ قەوماوە؟
کەوتە پێکەنین خاڵۆی منەوەر
وتی بەسەری (ڕەشاد) و (ئەنوەر)[2]
بەگۆڕی (غازی) و قەبری (یوزدەمیر)[3]
ئەمڕۆ دڵخۆشم ئەمە جیهانگیر
وا تورک دێتەوە بۆ ناو وڵاتمان
بەگەورە و بچووک ئەکا خەڵاتمان
ئەی ئەرقەداشلەر ئەی ئەرقەداشلەر
گوێم لێ ڕابگرن وەک بەیتی عەنتەر
وتم: هەموو تورک پانزە ملیۆنە
فەتحی ئەم ڕۆژەی ئوسلوبی چۆنە

وتی: فابریقە و تەیارەی هەیە
مودەررەعات و سەیارەی هەیە
سێ ملیۆن عەسکەر هەمووی پیادە
ئەوەندەی تریش سواری ئامادە
تۆپی سەحرایی و تفەنگی نایاب
وا موهەییایە ئەگاتە پەنجاب
(ئەسکەندەروون) و (سووریە)ش ئەگرێ
ئەنجا چاوێکیش لە عێراق ئەبڕێ
بابە بێ دەنگ بە تورک جیهانگیرە
ئەمە ئیرسێکی باووباپیرە
ئەی ئەرقەداشلەر ئەی ئەرقەداشلەر
گوێم لێ ڕابگرن وەک بەیتی عەنتەر
وتم: تورک ئێستە لەوەی لاداوە
وتی: میساقی میللی هەرماوە
وتم: نایەوێ خۆی بفەوتێنێ
وتی: ئاخری شەڕ دەقەومێنێ
وتم: بەتەنیا شەڕی بۆ ناکرێ
وتی: ئەو قەومە گوێ لەوە ناگرێ
وتم: خۆ کەرکووک لەسەر عێراقە
وتی: نەوتەکەی مایەی مەراقە
وتم: ئەی خاڵۆ عەقڵت نەماوە
هەرچی دەفەرمووی خەیاڵ پڵاوە
تورکی بێچارە مەشغووڵی خۆیە
تۆش وا ئەزانی دڵی لای تۆیە
ئەی ئەرقەداشلەر ئەی ئەرقەداشلەر
گوێم لێ ڕابگرن وەک بەیتی عەنتەر
هۆ خاڵۆ خاڵۆ تۆ زۆر شێواوی
تۆش وەکو ئێمە برا خنکاوی
تا تورک لێرە بوو هەمووی دوژمن بوون
ئێستە کە ڕۆیی سینە کون کون بوون

وا ئەوان نایەن ئێوە ئوغرکەن
بەڵکو (ئەنقەرە)ش وەک خۆتان کەرکەن
بەخوا گەر تورک ئێوەی دەسکەوێ
لێتان مەعلووم بێ ناگەنە شەوێ
من پێتان ئەڵێم خەیاڵتان خاوە
تورک مەیلی ئێوەی ئێستە داناوە
ئەگەر لانەدەن لەم فکرە بۆشە
برایەتیتان یەکجار ناخۆشە
ئەی ئەرقەداشلەر ئەی ئەرقەداشلەر
گوێم لێ ڕابگرن وەک بەیتی عەنتەر

....

(١) جل خوارەکان: بەو کەسانە وتراوە کە مەیلی عوسمانی و گەڕانەوەی تورکیان بووە.
(٢) مەبەست لە سولتان ڕەشاد و ئەنوەر پاشایە.
(٣) مەبەست لە غازی مستەفا کەمال، یوزدەمیر (زابتێک) ئەفسەرێک بوو – (د. عزەدین).

ئەحواڵی شەربەکەم

ئاڵتون کۆپری ١٩٣٩/٧/٢٨

ئەی شەربەکەم ئەی ڕەفیقی فائیق
ئەی بێ غەم و هەم لە گشت عەلائیق
ئەی سنعەتی شاری جوانی بەغداد
وەی لابەری تێنوێتی پەریزاد
بۆ نازکی هەروەکو بلووری
غەم لابەر و، باعیسی سرووری
من خزمەتی تۆ بەفەرز ئەزانم
هەر ڕەونەقی تۆ ئەبێ نیشانم
جوابم بەرەوە ئەکەم سوئالێ
ئەم حەسرەتە با نەنێمە چاڵێ
بۆ چ دائیمی خاڵییە دەروونت
سەرسڕای ئەوە گەرمە ئاوی ڕوونت
ئەو پارەیە دام بەتۆ خەسار بوو
یا تالیعی من خراپ و زار بوو

وەڵامی شەربەکە

ئەی فائیقی کیسە پڕ لە درهەم
وەی زاڵمی بێ غەمی موعەللەم
ئەوسا کە منت کڕی لە بەغداد
دوورکەوتمەوە لە خزمی دڵشاد
چۆن تۆ دڵت وەک تەنوورە بۆ خوێش
بۆ گەرمی منیش وەهایە ئەندێش
وەک تۆ لە فیراق ئەرێژی فرمێسک
تەبعەن کە منیش هەمە ڕەگ و ئێسک
ئاو دێتە دەرێ لە هەردوو چاوم
دڵ گەرمە و لەت بووە هەناوم

لەسەر سەگرمە

سەگرمە ١٩٣٩/١٠/١٤

ئەم جێیە کوێیە من لێی دانیشتووم
یاران پێم بڵێن تا نەڕۆیشتووم
چوار دەوری داوم دەوەن و کانی
دارستانێکە سڕی یەزدانی
فەرشم شاخێکە بڵند و نازدار
شەماڵی لەنجە ئەکا بەنزار
ئەم لام (سەنگاو)ە، ئەو لام (قەرەداغ)
جێگایەکی خۆش، هەوایەکی ساغ
چامان لێناوە ئەڵێی سەیرانە
خەمێکمان هەبێ دووریی یارانە
چین چین ئاسکە دێنە بەرچاوم
سڵ ناکەن ئەڕۆن، بۆ سەیر وەستاوم
قاسپە قاسپی کەو لەبن دەرەختا
دەنگی پەلەوەر لە چیای سەختا
قیژەی مناڵ و بارەی بزن و مەڕ
ئەم جێیە چۆڵەی کردۆتە مەحشەر

تیپ تیپ کچە جاف ناسک نازەنین
کە دێن بەرەو رووم دەم بەپێکەنین
منیش عاشق و پەروانەکەی یار
زامی دڵەکەم دێتەوە ئازار
شیعر ئەخوێنمەوە، گۆرانی ئەڵێم
ناڵەی خۆم ئەکەم، لە دووریی لەیلێم
(فایق) وڵاتت دورروو گەوهەرە
سەرچاوەی ئاوی چەشنی کەوسەرە
شاخی سەگرمە قوللەی (ئیڤڵ)ە
فەرەح بەخشی گیان، موونیسی دڵە
ئەهلی هەموو کورد، شیرین کردارن
قەومێکی نەجیب، هەموو نازدارن
گیانت دابنێ لە بەر پێیانا
خاکی ڕێگابە لەسەر ڕێیانا
میللەت و وەتەن بۆ تۆ مەقسوودە
لەسەر ئەو دووانە بکوژرێی سوودە

هاوار

ئاڵتوون کۆپری ١٩٤٠/١/١

ئەی برا کوردەکانی ئاوارە
عەرزی ئێوە ئەکەم ئەم ئەفکارە
لە کوڵی دڵمەوە بەسۆزی جگەر
دێتە دەر ئەم سەدایی هاوارە
با هەموومان لە خاکی کوردستان
ڕێک بخەین کۆمەڵێکی غەمخوارە
غایەمان ئیتتیفاقی خۆمان بێ
میر و ئاغا غەنیی و بێ پارە
یەک دڵ و یەک زوبان و ئازابین
بۆ تەرەققی وڵاتی بێچارە
ئەی براکانم، ئەی عەزیزانم
دڵ لە داخی وەتەن بریندارە

عەسری بیستەم جیهانی ڕۆشن کرد
کەچی بۆ ئێمە وەک شەوی تارە
عەیبە چاومان لە خوانی خەڵقی بێ
بۆ مڵ و مووشی نەفسی بێکارە
ئەجنەبی فائیدەی نییە بۆمان
بەڵکو وەک ئەژدەهای بریندارە
کورد لە سایەی کەسا بەپیاو نابێ
کێ بەتەنگ کێوەیە ئەوەش دیارە
ئێمە خۆمان ئەگەر مونەووەر بین
تێ ئەگەین دەورمان هەموو مارە

**

سەد ئەسەف بۆ هەموو بەجێ ماوین
سەد ئەسەف بووینە پیاوی ئەو خوارە
چەندە ناخۆشە لام کە نیمانە
نە حکوومەت، نە شاهی خونکارە
چەندە ناخۆشە لام لە گوێم نایەت
دەنگی تۆپ، گرمەگرمی تەییارە
ئەوە بۆ چ وا لە ئێوە قەوماوە
جاهیل و دوودڵی حوکمدارە
وەرن ئەی لاوەکان دەخیلتان بم
دڵی میللەت هیلاک و بیمارە
زووبەزوو عیللەتی تەداوی کەن
وەک پرۆفسۆر کە لەش ئەکا چارە
گەر نەجاتی نەدەن، ئەوا ئەمرێ
ئەم وڵاتە عەزیز و نازدارە
وەرن ئەی لاوەکانی کوردستان
پشتیوانمان خودایی جەببارە
سەربەخۆیی بخەینە بەرچاومان
یەک کەوین هەر کەسێ کە هۆشیارە
جەژنی میللی نزیکە بۆ ئێمە
نەک بەگوفتار، ئەویش بەڕەفتارە